

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum spes sit in brutis animalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Si autem quod non uidemus, speramus, p[er] pat[er]iam expectam[us], sed expectatio v[er]o ad u[er]i cognitio[n]em p[er]tinet, cuius est expectare. ergo spes ad cognitio[n]em p[er]tinet.
¶ 2. P[re]t. Idē est, ut u[er]i, spes quod fiducia: v[er]i & sperantes confidentes uocamus, quasi pro eodē ut ētes eo, q[uo]d est confidere & sperare, sed fiducia sicut & fides, uidetur ad u[er]i cognitio[n]em p[er]tiner[e]. ergo & spes.
¶ 3. P[re]t. Certitudo est p[ro]p[ri]etas cognitio[n]is uirtutis: sed certitudo attribuitur sp[eci]i. ergo spes ad u[er]i cognitio[n]em p[er]tinet.

As. p[re]ced.

SED CONTRA. Spes est de bono, sicut dictū est. * Bonum aut[em] in quantum huiusmodi, nō est obiectū cognitio[n]is, sed appetitio[n]is uirtutis. ergo spes non p[er]tinet ad cognitio[n]em, sed ad appetitio[n]em uirtutem.

RESPON. Dicendum, q[uo]d cum spes importet ext[er]iorem quandam appetitum in bonum, manifeste p[er]tinet ad appetitio[n]em uirtutem. Motus. n. ad res p[er]tinet p[ro]p[ri]e ad appetitum: actio u[er]o uirtutis cognitio[n]is p[er]ficitur non secundum motum cognoscētis ad res, sed potius s[ecundu]m quod res cognitā sūt in cognoscēte. Sed quia u[er]i cognitio[n]is mouet appetitio[n]em representando ei suum obiectum secundum diuersas rationes obiecti apprehensū, subsecuntur diuersi mot[us] in u[er]i appetitio[n]e. Alius. n. motus sequitur in appetitio[n]e ex apprehensione boni, & alius ex apprehensione mali: & similiter alius motus ex apprehensione p[re]sentis & futuri, absoluti & ardui, possibilis & impossibilis: & secundum hoc spes est motus appetitio[n]is uirtutis, consequens apprehensionem boni futuri ardui possibilis adipisci. f. extensio appetitus in huiusmodi obiectum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia spes respicit ad bonum possibile, in surgit dupliciter homini motus sp[eci]i, sicut dupliciter est ei aliquid possibile scilicet secundum propriam uirtutem, & secundum uirtutem alterius. Quod ergo aliquis sperat p[er] propriam uirtutem adipisci, non dicitur expectare, sed sperare tantū, sed p[ro]p[ri]e dicitur expectare, q[uo]d sperat ex auxilio uirtutis alienā, ut dicat expectare, quasi ex alio spectare, in quantum. suis apprehensio[n]e sua p[re]cedens non solū respicit ad bonum q[uo]d intēdit adipisci, sed et ad illud cuius uirtute adipisci sperat, s[ecundu]m illud Eccl. 5. 1. Respiciēs erā ad adiutoriu[m] ho[m]inum. Motus ergo sp[eci]i q[ui] que d[icitur] expectatio p[ro]p[ter] inspectio[n]em uirtutis cognitio[n]is p[re]cedentem.

AD SECYNDVM dicendum, q[uo]d illud q[uo]d hō desiderat, & estimat se posse adipisci, credit se adepturū, & ex tali fide in cognitio[n]e p[re]cedēte, motus sequēs in appetitio[n]e, fiducia nominatur. Denominat. n. mot[us] appetitio[n]is a cognitiōe p[re]cedente, sicut effectus ex causa magis nota: magis. n. cognoscit u[er]i apprehensio[n]e suam actum, quam actum appetitio[n]is.

AD TERTIVM dicendum, q[uo]d certitudo attribuitur motui non solū appetitus sensitio[n]is, sed et appetitus naturalis: sicut dicit, q[uo]d lapis certitudo naturaliter tendit deorsum, & hoc p[ro]p[ter] infallibilitatem quam habet ex certitudine cognitionis, que p[re]cedit motum appetitus sensitio[n]is, uel etiam naturalis.

ARTICVLVS III.

¶ Super quæst. quaragesime articuli tertium.

Vtrum spes sit in brutis animalibus.

3. di. 16. q. 11. ar. 1. cor.

*Li. 2. Orth. fide i. c. 12. in fine.

IN articulo tertio omisso secundo dubium occurrit de eo quod dicitur, quod bruta non cognoscunt futura: uidetur enim hoc

AD TERTIVM sic proceditur. V[er]i, q[uo]d in brutis animalibus non sit spes. Spes enim est de futuro bono, ut Damas. dicit: sed cognoscere futura nō p[er]tinet ad animalia bruta, quæ habent solum co-

gnitionem sensitio[n]em, quæ non est futurorum. ergo spes non est in brutis animalibus.

¶ 2. P[re]t. Obiectum sp[eci]i est bonū possibile adipisci: sed possibile & impossibile sunt quædam differētia ueri & falsi, quæ solum sunt in mente, ut Philof. dicit in 6. Met. * ergo spes nō est in brutis animalibus, in quibus non est mens.

¶ 3. P[re]t. Aug. * dicit super Gene. ad literam, quod animalia mouentur u[er]i: sed spes non est de eo quod uidetur. Nam quod uidet quis, quid sperat, ut dicitur G. Ro. 8. ergo spes non est in brutis animalibus.

SED CONTRA. Spes est passio irascibilis, sed in brutis animalibus est irascibilis. ergo & spes.

RESPON. Dicendum, q[uo]d interiores passiones animalium exterioribus motibus deprehendi p[oss]unt, ex quibus apparet, q[uo]d in a[n]i[m]a brutis est spes. Si. n. canis uideat leporem, aut accipiter autē nimis distantem, non mouetur ad ipsā, quasi non sperans se eam posse adipisci: si autē sit in propinquo, mouetur quasi sub spe adipiscēdi. V. t. n. supra dictum est, * appetitus sensitio[n]is brutorum animalium, & et appetitus naturalis rerum insensibilium, sequuntur apprehensionem alicuius intellect[us] sicut & appetitus nature intellectio[n]is, qui dicitur uoluntas. Sed in hoc est differentia, quod uoluntas mouetur ex apprehensione intellect[us] coniuncti, sed motus appetitus naturalis sequitur apprehensionem intellect[us] separati, qui natura in stituit: & similiter appetitus sensitio[n]is brutorum animalium, quæ etiam quodam instinctu naturali agunt. V. n. de operibus brutorum animalium, & aliarum rerum naturalium, apparet similis processus, sicut & in artibus operibus: & per hunc modum in animalibus brutis est spes, & desperatio.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod quamuis bruta animalia non cognoscant futurum, tamē ex instinctu naturali mouetur a[n]i[m]a ad aliquid in futurum, ac si futurum p[re]uideret. h. m. o. i. n. instinctus est eis inditus ab intellectu diuino p[re]uidente futura.

AD II. dicendum, q[uo]d obiectū sp[eci]i non est possibile, prout est quædam differentia ueri. sic enim cōsequitur habitudinem p[re]dicati ad subiectum, sed obiectum sp[eci]i est possibile, quod dicitur secundum aliquam potētiā. sic enim distinguitur possibile in 5. Metaph. * scilicet, in duo possibilia p[re]dicata.

AD III. dicendū, q[uo]d licet id q[uo]d est futurū, nō cadat sub

& contra sensum, & contra ratione. Contra sensum quidem: quia mouetur ad futura, & appetit illa timent futura, & cauent ab illis. Contra rationem u[er]o, quia ad perfectionē animalis perfecti exigitur, quod cognoscatur quicquid sibi conueniens, aut disconueniens est infra latitudinem cognoscibilium per animam sensitio[n]em: alioquin natura dececisset, sed pars sensitio[n]is extendit se ad temporis perceptionem, ut patet in memoria & distans, que secundū tempus iunt conuenientia, & nota animalibus, ut patet in his que timentur, & sperantur: ergo animal perfectum debet percipere futura, qua sunt absentia secundum tempus, sicut cognoscit distantia secundum locum. ¶ Ad euidētiā huius ambiguitatis sciedum est, q[uo]d ex exterioribus motibus manifeste apparet, in animalibus irrationabilibus esse appetitum motus respectu futuri, & boni, ut patet de spe, & desperatione: & mali, ut patet de timore. hac autem parentia dicit necesseario intellectum ad alteram duarum causarum naturam, scilicet, uel apprehensionem futuri. Oportet enim uel ex instinctu ad hanc moueri, uel ex ipso obiecto cognito. Et si quid ponitur, quod animalia timent, & sperant, non ex cognito futuro, sed ex natura instinctu, minus nobilia ponitur animalia. Manifestū est enim, quod nobilius est appetere p[er] apprehensionem, q[uam] p[er] naturam, & q[uo]d proprium motuum animalis est appetibile cognitum, ut patet in 3. de anima. unde appetere nō ex obiecto cognito, ex defectu cognitionis punit, & ad ignobilitatē appetētis spectat. si u[er]o creditur q[uo]d animalia

malia timent & sperant ex obiecto futuro cognito, tunc animalia ponuntur nobiliter appetere, ut pote ex propria causa appetitus animalis. Et seruat uniformitas passionum eorum: quoniam sicut amant & odium, delectantur & tristantur animaliter ex propriis obiectis illarum passionum cognitis mota, ita timent & etc. Et licet de nobilitate non sit dubium, de veritate tamen questio est. Cum enim ex possibilitate faciat natura melius, nec ullam perfectionem possibilem inueniri in aliquo genere denegat, & appetere futura cognita, si poneretur, esset non parua perfectio nis in natura sensitua, ad hoc tota quae sitio deuenit, an sit possibile cognoscere futura notitia pure sensitua. Si enim possibile est, negandum nullo pacto est inueniri in animalibus, si autem impossibile, non deficit natura, sed suppletur in finitudo, quod impossibile erat fieri ab obiecto, ut animalia fallerentur. Ad percipiendum autem hoc, oportet cauere ne fallamur, inueniendo cognitionem sensitua in nobis: quoniam in nobis ex coniunctione ad partem in intellectuam plus aliquid sortita est, qua sua puritas se extendit, ut patet de reminiscencia, que est actus partis sensituae, ut dicitur in libro de Memoria & reminiscencia, & tamen soli homini conuenit propter causam iam dictam. Ex actibus quoque ipsorum animalium falli possumus facile, quia cum ex duabus supradictis possit procedere cautus, si una illarum determinate inferatur, erit sophisma consequens: nec est uoluntarium aut temerarium affirmare appetitum animalium futuri, & dabitur de causa eius, an sit cognitio futuri in appetente existens, an in datore nature: quoniam manifeste uidentur, in animalibus quosdam actus ex syllogismo procedentes, ut patet ex supradictis, & tamen causam eorum non dicimus discursum in eis: sed instinctum nature ab arte diuina impressum, ordinate mouentem, sicut in horologio artis ordo relucet, & ordinate sonat, sublatam ergo uia ex experientia in nobis, & ex actibus posterioribus in animalibus, ex ipsa natura cognitionis sensituae & futuri, inuestigandum hoc restat: futurum, cum sit temporis differentia, constat quod perceptibile est sensitua cognitione, quatenus tempus est: quoniam memoria tempus praeteritum cognoscit determinate, ut heri, & indeterminate, ut olim. Memoratur enim & quod heri uidimus, & quod olim non certo nobis die audiuimus hoc: unde si futurum perceptioni sensus re praesentat ex ratione propria, qua futurum est, oportet quod hoc habeat non secundum id, in quo conuenit cum praeterito, & ex hoc apparet, quod futurum ex hoc, quod non est in seipso, non repugnat perceptioni sensituae: in hoc enim conuenit cum praeterito, neutrum enim est in seipso: & tamen illud percipitur memorando: proprium autem futuro, ut distinguitur contra praeteritum & praesens, est non esse, nec fuisse, ac per hoc non immutatur nec immutasse sensum. & quoniam non aliter percipitur tempus a parte sensitua, nisi per immutationem, ideo futurum repugnat perceptioni sensituae. Cum tempus sit numerus motus secundum prius & posterius, non aliter percipitur sensu ipsi, nisi percipiendo quandam distantiam successiuam ab illa mutatione usque ad illam, & sic deperdit in parte sensitua hac & illa mutatione percipitur tempus, per quod illius tantum temporis praeteriti meminimus, cuius immutatio aliqua deperdit retinetur, unde cum futuri immutationes non sint in anima praeterita, qua diu futurum est, imperceptibile erit in sensu.

uifu, tamen ex his quae uidet animal in praesenti, mouetur eius appetitus in aliquod futurum, uel persequendum, uel uitandum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum spei contrarietur desperatio.

AD QVARTVM sic proceditur.

Vt, q. desperatio non sit contraria spei. Vni. n. unum est contrarium, ut dicitur in 10. * Meta. sed spei contrariatur timor: non ergo contrariatur ei desperatio.

¶ 2 Præ. Contraria uidentur esse circa idem: sed spes & desperatio non sunt circa idem: nam spes respicit bonum, desperatio autem est propter aliquod malum impediuum adiectionis boni: ergo spes non contrariatur desperatioi.

¶ 3 Præ. Motui non contrariatur motus, quies uero opponitur motui, ut priuatio: sed desperatio magis uidetur importare immobilitatem, quam motum: ergo non contrariatur spei, quae importat motum extensionis in bonum speratum.

SED CONTRA est, quod desperatio nominatur per contrarium spei.

RESPON. Dicendum, q. sicut

A stua parte futurum, ut sic. Et propterea in litera dicitur, quod bruta non percipiunt futura, sed spes, & similiter timor: & uniuersaliter quaelibet passio irascibilis in eis est motus animalis appetitus secundum substantiam, quia est actus secundus elicited ex cognitione, seu obiecto cognito ab appetente causatus: sed est naturalis secundum quid, pro quanto natura supplet, non obiectum cognitum (quia, ut in litera dicitur, ex praesenti cognito sperant) sed proprietatem eius: quia sperant futurum, & non ex futuro ab eis cognitio mouentur. Sciuto tamen cum his, q. sicut magna est differentia in dicendo, A est futurum, & dicendo, A erit: quoniam cum ueritate prima, itat falsitas secunda, ut dicitur in De somno & uig. ita in essendo, quoniam ab eo quod res est, vel non est, oratio dicitur uera, vel falsa: & similiter in representando, immutando, & cognoscendo. primum enim ad id, quod in praesenti de futuro praenit, id est causas futuri spectat: secundum ad ipsum quod futurum est, cum enim dicimus pluuia futuram, causas pluuiae significamus ad esse preparatas ad eam. cum autem dicimus, pluuia erit, ipsam pluuiam ponendam in esse dicimus: ubi manifeste liquet, quod si causa ille impediuntur, secundum dictum non fuit uerum, sed primum tantum: & consequenter aliud & aliud esse significabat, ut dictum est. Quia igitur aliud est nosse, quod A, est futurum, & aliud quod A erit, & differunt penes differentiam praesentis & futuri, quia dum cognoscitur quod A, est futurum, cognoscitur praesens preparatio futuri: dum cognoscitur uero quod A erit, cognoscitur ipsum futurum: & sensitua cognitioni non praesens, sed futurum repugnat, consequens est, quod licet sensitua pars non possit percipere quod quam timet, percussio comminatio erit, aut quod captio praedae separata erit, non prohibetur tamen percipere, quod futura est, sicut enim ouis uidens lupum, ex sensu specieb. elicit, & percipit inimicum: ita canis uidens leporem sic distantem, elicit & percipit praedam futuri. Ni hil uideo huic obitare: futuritio. n. sicut & praeteritio, inter intentiones elicitas ex speciebus sensatis numeranda ut. pp qd non est extra genus perceptibilium sensa: & est praesens, pp quod immutare potest sensituum partem, & later sub speciebus sensatis in respectu ad alia animalia. Sicut enim inimicitia defertur cum speciebus sensatis ex lupo ab oue, & non cum eiusdem sensatis ab alio lupo: ita intentio futura pluuiae, praedae, lestonis, uindictae &c. defertur animalibus istis, & non aliis, nisi forte quis dicat, quod quia intentio futuri refert non ens: dicit enim habitudinem preparationis ad id, quod futurum est, quod constat non esse, & nisi cognoscatur preparatio illa, ut sic, non percipitur intentio futuri. Sed hoc non obstat uideatur, quia sicut animalia non negantur percipere possibile uel impossibile, ut sunt differentiae potentiarum, ut in litera dicitur in responsione ad secundum: ita nec huiusmodi intentiones futurorum. Quod autem animalia cognoscant possibile eis, uel impossibile, ex eo apparet, quod canis motus ad capiendam coturnicem in aliquanta distantia, eandem coturnicem magis sibi appropinquantem super arborem se locantem miratur, & desistit a motu appetens illam. haec enim diuersitas non ex parte appetitus, sed cognitionis prouenit: permanet siquidem in appetitu, sed apprehendit impossibilem sibi peruenitionem usque ad illam illic, quam prius alibi apprehendebat possibilem: neutrum tamen cognoscit comparando potentiam ad actum,

supradictum est, in mutationibus inuenitur duplex contrarietas. Vna secundum accessum ad contrarios terminos, & talis contrarietas sola inuenitur in passionibus concupiscibilis: sicut amor & odium contrariantur. Alio modo per accessum, & per recessum respectu eiusdem termini, & talis contrarietas inuenitur in passionibus irascibilis, sicut supra dictum est. Obiectum autem spei, quod est bonum arduum, habet quidem rationem attractiuum, prout consideratur cum possibilitate ad piscendi, & sic tendit in ipsum spes, quae importat quaedam accessum: sed secundum quod consideratur cum impossibilitate obtinendi, habet rationem repulsiuum: quia, ut dicitur in 3. * Eth. cum uentum fuerit ad aliquid impossibile, tunc homines discedunt, & sic respicit hoc obiectum desperatio: unde importat motum cuiusdam recessus, & propter hoc contrariatur spei, sicut recessus accessui.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. timor contrariatur spei secundum contrarietatem obiectorum, s. boni & mali. Haec n. contrarietas inuenitur in passionibus irascibilis, secundum quod deriuantur a passionibus concupiscibilis: sed

B

C

D

E

q. 23. art. 2.

cap 3. a me dio, tom. 5

Sn. q. 23. ar. 2. cor. fi. & p. sen. q. ar. i. c. & ad 3. & 3. diff. 26. q. 1. ar. 1. cor. & heri. q. 4. ar. i. c. etc. 17. 10. 3.

q. 23. ar. 4.